نگاهی به فراز و فرودهای اجرای اصل ۲۷ قانون اساسی

اصل اعتراض

هادی ذالقی| حق اعتراض چیز مهمی است! آن‌قدر مهم که در متمم قانون اساسی مشروطه نیز این اصل آورده شده بود. آن زمان اصل ۲۱ بود و حالا در قانون اساسی جایگاه اصل ۲۷ را از آن خود کرده است. در همان زمان هم این قانون، دو شرط مبنی بر عدم حمل سلاح و مخل مبانی اسلام نبودن را داشت. ناگفته نماند در کل دنیا نیز این موضوع جزو یکی از قوانین و حقوق اساسی شهروندان در قانون اساسی کشورها در نظر گرفته شده است.

کشورها این موضوع را تهدید تلقی نمی‌کنند بلکه اعتراضات را فرصتی برای اطلاع حاکمیت از توقعات مردم می‌دانند.

مجلس از سال ۶۰ که دولت لایحه قانون احزاب و تشکیل اجتماعات را داد، بند و ماده‌ای آوردند که اجرای اصل ۲۷ قانون اساسی را منوط به اجازه وزارت کشور کرد. مجلس آن را تصویب کرد اما شورای نگهبان آن را خلاف قانون اساسی دانست. شورای نگهبان قائل بود در قانون اساسی قیدی برای این موضوع نداریم و افراد برای تجمع، مقید به گرفتن مجوز از وزارت کشور نیستند؛ این طور شد که شورای نگهبان این موضوع را تأیید نکرد، اما مجلس اصرار کرد و در نهایت به تصویب رسید. در حقیقت با گذشتن مهلت ۱۰ روزه، این قانون تصویب شد اما مهر تأیید شورای نگهبان را نداشت.

سال‌ها بعد و در سال ۹۵، قانون جدید تصویب شد و این بار شورای نگهبان آن را تأیید کرد. در حال حاضر مجلس آن را تصویب کرد اما شورای نگهبان آن را خلاف قانون اساسی دانست. شورای نگهبان قائل بود در قانون اساسی قیدی برای این موضوع نداریم و افراد برای تجمع، مقید به گرفتن مجوز از وزارت کشور نیستند؛ این طور شد که شورای نگهبان این موضوع را تأیید نکرد، اما مجلس اصرار کرد و در نهایت به تصویب رسید. در حقیقت با گذشتن مهلت ۱۰ روزه، این قانون تصویب شد و اما مهر تأیید شورای نگهبان را نداشت.

این بار شورای نگهبان آن را تأیید کرد. در حال حاضر مجلس آن را تصویب کرد اما شورای نگهبان آن را خلاف قانون اساسی دانست. شورای نگهبان قائل بود در قانون اساسی قیدی برای این موضوع نداریم و افراد برای تجمع، مقید به گرفتن مجوز از وزارت کشور نیستند؛ این طور شد که شورای نگهبان این موضوع را تأیید نکرد، اما مجلس اصرار کرد و در نهایت به تصویب رسید. در حقیقت با گذشتن مهلت ۱۰ روزه، این قانون تصویب شد و اما مهر تأیید شورای نگهبان را نداشت.

سال‌ها بعد و در سال ۹۵، قانون جدید تصویب شد و این بار شورای نگهبان آن را تأیید کرد. در حال حاضر مجلس آن را تصویب کرد اما شورای نگهبان آن را خلاف قانون اساسی دانست. شورای نگهبان قائل بود در قانون اساسی قیدی برای این موضوع نداریم و افراد برای تجمع، مقید به گرفتن مجوز از وزارت کشور نیستند؛ این طور شد که شورای نگهبان این موضوع را تأیید نکرد، اما مجلس اصرار کرد و در نهایت به تصویب رسید. در حقیقت با گذشتن مهلت ۱۰ روزه، این قانون تصویب شد و اما مهر تأیید شورای نگهبان را نداشت.

این موضوع طراحی کرد که می‌گفت در شهرهای بزرگ مکانی برای تجمعات در نظر گرفته شود و وزارت کشور و نیروی انتظامی هم به‌طور هماهنگ امنیت تجمع را تأمین کنند. این طرح رأی نیاورد و حتی به صحن مجلس هم نیامد. با این حال در دولت گذشته مصوباتی توسط هیئت وزیران تهیه شد با این مضمون که مکان‌هایی برای برگزاری اجتماعات در نظر گرفته شود اما دیوان عدالت آن مصوبه را با این استدلال که قید مجوز گذاشته شده و ما در قانون این قید را نداریم، ابطال کرد.

حال پس از این کش و قوس‌ها هم دولت و هم مجلس روی طرح‌های جدی‌ای در این باره متمرکز شده‌اند. پرونده این هفته از چهره‌های سیاسی و اجتماعی پرسیده چرا با این‌که حق اعتراض در اصل ۲۷ قانون اساسی بیان شده اما همچنان اجرای آن با اما و اگر روبه‌رو است؟

پاسخ‌ها البته متنوع است؛ نبود متن قانونی مدون، میدان ندادن به احزاب سیاسی، نبود آموزش اعتراض مدنی به مردم و... برخی از جامعه‌شناس‌ها و سیاسی‌خوانده‌ها نیز به این موضوع اذعان دارند که برخورد با تجمعات و برگزاربشان سلیقه‌ای شده است. در این میان رفت و آمد مصوبات بین مجلس و شورای نگهبان عمدتاً درزمینه الزام و یا عدم التزام به مجوز از سوی وزارت کشور بوده است.

با این حال، قانون‌گذار اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز این حق را برای ایرانیان به رسمیت شناخت تا بتوانند برای تبادل دیدگاه‌ها و بیان مطالباتشان، اجتماعات قانونی موقتی تشکیل دهند.

بر اساس اصل ۲۷ قانون اساسی ایران، برای تشکیل اجتماعات موقتی یا عمومی، دو شرط «عدم حمل سلاح» و «عدم اخلال به مبانی اسلام» ضروری است شاید به همین دلیل باشد که با وجود نبود تصریح شورای نگهبان به ضرورت اطلاع وزارت کشور، این امر برای تشکیل راهپیمایی که روشن‌ترین مصداق تشکیل اجتماعات موقتی در کشور ماست، الزامی بیان شده تا بر حصول این دو شرط نظارت شود.

به نظر می‌رسد قانون‌گذار و مجریان قانون برای تشکیل اجتماعات و راهپیمایی‌ها نباید خلاف قانون اساسی، اطلاع یا دریافت مجوز از وزارت کشور را الزامی کنند و اگر هدفِ عدم اخلال به نظام و مبانی اسلام را دنبال می‌کنند، شایسته است از راه وضع اصل جدید در این باره یا از راه تفسیر قانونی شورای نگهبان یا حتی تغییر این اصل، راه را بر ایجاد موانع قانونی إعمال آزادی تشکیل اجتماعات و راهپیمایی‌ها ببندند.

در این پرونده گفت‌وگو با حمید ملانوری؛ مدیرکل سابق دفتر امور سیاسی وزارت کشور، محمد صالح جوکار؛ رئیس کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس شورای اسلامی و محمود صادقی؛ نماینده پیشین مجلس شورای اسلامی را می‌خوانید.

بهادری جهرمی سخنگوی هیئت دولت: دولت با برگزاری تجمعات قانونی موافق است. وزیر کشور مکلف شده پیشنهادهایی را برای ساماندهی تجمعات اعتراضی ارائه دهد.

قانون اساسی و فرصت اعتراض سازنده

رئیس کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با روزنامه قدس در ارتباط با اصل ۲۷ قانون اساسی که بر اساس آن تجمعات می‌تواند به شکل قانونی انجام شود گفت: نمایندگان مجلس طرحی با عنوان نحوه تشکیل اجتماعات و برگزاری راهپیمایی‌ها دارند. این طرح ۴۲ ماده دارد که مرکز پژوهش‌های مجلس و دستگاه‌های مختلف نظراتشان را داده‌اند اما جمع‌بندی کار هنوز انجام نشده است.

محمدصالح جوکار افزود: در این طرح گروهایی اجتماعات برای بیان دیدگاه‌ها، مطالبه‌ها و اعتراض‌ها افراد ذیل موضوعات صنفی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مطرح است.

وی تأکید کرد: اصول و اساس این است که بحث انتقادها و اعتراض‌ها از بحث اغتشاش‌ها جدا و خطوط فاصلی میان این دو وجود داشته باشد.

این نماینده مجلس در خصوص زمان‌بندی اجرایی شدن این طرح گفت: هنوز مراحل اولیه کار است و کارشناسان و ازریابان درباره این طرح نظر داده‌اند. باید جلسات تخصصی مختلف با دستگاه‌های مرتبط با این موضوع برگزار شود تا نظرات آن‌ها گرفته شود و در نهایت جمع‌بندی صورت گیرد و این مبحث به صحن مجلس بیاید. اجرایی شدن این طرح منوط به این است که کارگروه مربوط سریع‌تر کارها را انجام دهد، نظرات دستگاه‌ها و کارشناسان گرفته شود، بحث‌های حقوقی این طرح سنجیده شود و در نهایت در صحن مجلس به رأی گذاشته شود.

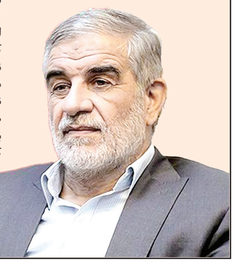

رئیس کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس در گفت‌وگو با قدس از جزئیات طرح مجلس برای بیان اعتراض‌ها گفت

چند و چون طرح تشکیل اجتماعات و برگزاری راهپیمایی‌ها

سردار| رئیس کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با روزنامه قدس در ارتباط با اصل ۲۷ قانون اساسی که بر اساس آن تجمعات می‌تواند به شکل قانونی انجام شود گفت: نمایندگان مجلس طرحی با عنوان نحوه تشکیل اجتماعات و برگزاری راهپیمایی‌ها دارند. این طرح ۴۲ ماده دارد که مرکز پژوهش‌های مجلس و دستگاه‌های مختلف نظراتشان را داده‌اند اما جمع‌بندی کار هنوز انجام نشده است.

محمدصالح جوکار افزود: در این طرح گروهایی اجتماعات برای بیان دیدگاه‌ها، مطالبه‌ها و اعتراض‌ها افراد ذیل موضوعات صنفی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مطرح است.

وی تأکید کرد: اصول و اساس این است که بحث انتقادها و اعتراض‌ها از بحث اغتشاش‌ها جدا و خطوط فاصلی میان این دو وجود داشته باشد.

این نماینده مجلس در خصوص زمان‌بندی اجرایی شدن این طرح گفت: هنوز مراحل اولیه کار است و کارشناسان و ازریابان درباره این طرح نظر داده‌اند. باید جلسات تخصصی مختلف با دستگاه‌های مرتبط با این موضوع برگزار شود تا نظرات آن‌ها گرفته شود و در نهایت جمع‌بندی صورت گیرد و این مبحث به صحن مجلس بیاید. اجرایی شدن این طرح منوط به این است که کارگروه مربوط سریع‌تر کارها را انجام دهد، نظرات دستگاه‌ها و کارشناسان گرفته شود، بحث‌های حقوقی این طرح سنجیده شود و در نهایت در صحن مجلس به رأی گذاشته شود.

شرایط و ویژگی‌های لازم برای تجمع گفت: طبق این طرح، اجتماع نباید موجب اخلال در نظم عمومی، تخریب اماکن عمومی، وجود خطر جسمانی برای افراد جامعه، اقدام علیه تمامیت ارضی و هتک حرمت به ساحت دین اسلام شود. زمان‌بندی هم برای این موضوع در نظر گرفته شده است که افراد از ۲۰ روز تا ۷۲ ساعت پیش از برگزاری تجمع می‌توانند به فرمانداری‌ها و یا بخشداری‌ها تجمع خود را اعلام کنند.

ساعت شروع تجمع و پایان آن هم بایست مشخص باشد. انتظامات داخلی تجمع بر عهده فرد و گروهی است که قصد بر تجمع کرده‌اند و نظم بیرونی هم بر عهده نیروی انتظامی خواهد بود.

وی تأکید کرد: اصول و اساس این است که بحث انتقادها و اعتراض‌ها از بحث اغتشاش‌ها جدا و خطوط فاصلی میان این دو وجود داشته باشد.

این نماینده مجلس در خصوص زمان‌بندی اجرایی شدن این طرح گفت: هنوز مراحل اولیه کار است و کارشناسان و ازریابان درباره این طرح نظر داده‌اند. باید جلسات تخصصی مختلف با دستگاه‌های مرتبط با این موضوع برگزار شود تا نظرات آن‌ها گرفته شود و در نهایت جمع‌بندی صورت گیرد و این مبحث به صحن مجلس بیاید. اجرایی شدن این طرح منوط به این است که کارگروه مربوط سریع‌تر کارها را انجام دهد، نظرات دستگاه‌ها و کارشناسان گرفته شود، بحث‌های حقوقی این طرح سنجیده شود و در نهایت در صحن مجلس به رأی گذاشته شود.

مدیرکل سابق دفتر امور سیاسی وزارت کشور در گفت‌وگو با قدس:

برای اعتراضات غیرحزبی ساز وکار قانونی نداریم

آرش خلیل خانه| وزارت کشور یکی از نهادهای مربوط در خصوص اصل ۲۷ قانون اساسی محسوب می‌شود. بدین منظور با «حمید ملانوری» مدیرکل سابق دفتر امور سیاسی وزارت کشور به گفت‌وگو نشسته‌ایم تا ابعاد مختلف این اصل را مورد واکاوی قرار دهیم.

■ آیا اصل ۲۷ قانون اساسی را باید جزو اصول بر زمین مانده در نظر بگیریم؟ و اگر این طور است علت آن چیست؟

بنده معتقد نیستم که این اصل بر زمین مانده است. بر اساس قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی صرفاً احزاب و گروه‌های سیاسی‌ای مخاطب قرار می‌گیرند که دارای پروانه هستند و این گروه‌ها می‌توانند تقاضا کنند برای راهپیمایی، تجمعات و مواردی که موضوع اصل ۲۷ است. این قانون تنها قانون ورود کرده در بحث تجمعات و راهپیمایی‌هاست. ما در جای دیگر برای سایرین قانونی نداریم اما این موضوع ذکر شده برای احزاب را داریم و این نشان می‌دهد که اصل بر زمین نمانده است. آن چیزی که وجود دارد این است که قانون محدود به احزاب و گروه‌های سیاسی می‌شود و دیگر گروه‌ها را بر نمی‌گیرد. دو شرط که در اصل ۲۷ آمده شرط‌های بزرگ، مهم و اساسی هستند؛ یکی اینکه مخل مبانی اسلام نباشد و دیگر اینکه به حمل سلاح نباشد. همین موضوع که مخل مبانی اسلام نباشد شرط بسیار مهمی است و اینکه چه چیزهایی مخل مبانی اسلام است خودش موضوع بحث است که چه مواردی را شامل می‌شود و چه فردی این‌ها را تشخیص می‌دهد. فردی هم باید باشد که مسئولیت تجمع را بپذیرد که اگر اتفاقی افتاد بتواند برای این قضیه پاسخگو باشد.

طی این سال‌ها در مدتی که بنده مسئولیت داشتم ما تقاضای رسمی از سوی احزاب و گروه‌های سیاسی خیلی کم دیدیم. البته نکته دیگری هم وجود دارد که در حال حاضر گروه‌ها و اقشاری که مطالبه‌ای دارند در قالب‌های مختلفی نشست‌ها و تجمعاتی برگزار می‌کنند، برای مثال مقابل مجلس شورای اسلامی و یا وزارتخانه‌ها و فرماندارها و دیگر دستگاه‌های اجرایی. گروه‌های مختلف که مطالبه و نقدی دارند در مقابل این نهادها جمع می‌شوند و مطالبات خود را می‌گویند و معمولاً هم به این شکل است در زمانی که فراخوانی داده می‌شود و تجمعی شکل می‌گیرد نیروی انتظامی امنیت افراد را تأمین می‌کند.

■ این دست از تجمعاتی که شما ذکر کردید بیشتر از نوع تجمعات صنفی است و موضوعی که افراد بیشتر مدنظر دارند و می‌گویند کم‌شکل گرفته و یا حتی شکل نگرفته و مغفول واقع شده، تجمعات و اعتراض‌های سیاسی است. تاکنون در این رابطه اگر درخواست مجوزی هم شده است به نظر می‌رسد نهادهای مربوط اجرایی، گروه‌های مختلف که مطالبه و نقدی دارند در مقابل این نهادها جمع می‌شوند و مطالبات خود را می‌گویند و معمولاً هم به این شکل است در زمانی که فراخوانی داده می‌شود و تجمعی شکل می‌گیرد نیروی انتظامی امنیت افراد را تأمین می‌کند.

■ این دست از تجمعاتی که شما ذکر کردید بیشتر از نوع تجمعات صنفی است و موضوعی که افراد بیشتر مدنظر دارند و می‌گویند کم‌شکل گرفته و یا حتی شکل نگرفته و مغفول واقع شده، تجمعات و اعتراض‌های سیاسی است. تاکنون در این رابطه اگر درخواست مجوزی هم شده است به نظر می‌رسد نهادهای مربوط

به خصوص وزارت کشور معمولاً مخالفت کرده‌اند.

در حال حاضر که بنده مسئولیت حقوقی ندارم منتها در دوره‌ای که بنده مسئولیت داشتم این موضوع که فردی تقاضای قانونی کند برای تجمع اعتراضی و از طرف ما مخالفت شود را نداشتیم.

■ برای تجمعاتی که در قالب احزاب، صنفی و تشکلی نباشد چه سازوکاری وجود دارد که بیایند و از وزارت کشور مجوز بگیرند؟

قانونی در مورد تجمعات اعتراضی که در قالب احزاب و گروه‌ها سازماندهی نمی‌شود یک خلأیی وجود دارد. در مورد این خلأ آیا وزارت کشور در این چند سال کاری کرده است؟

■ **اصل ۲۷ قانون اساسی چه ضرورتی دارد که در اصلاً اشاره نشده است به اینکه نیاز به تدوین قوانین عادی دارد. خیلی اصول داریم که تکالیف یا حقوقی را قائل می‌شوند و ذیل آن اشاره می‌شود که در قوانین عادی شرایط آن معین خواهد شد. اما گویا اصل ۲۷ جزو چنین اصولی نیست. حال، با چه مبنایی برخی از اقدام‌های صورت گرفته از سوی دولت و وزارت کشور رد می‌شود؟ و اساساً اگر حاکمیت بخواهد این مشکل را حل کند اقتضائات آن چیست؟ موانع موجود چه چیزهایی هستند که باید برداشته شوند تا این قسمت از قانون که دچار خلأ است کامل و اصلاح شود؟**

قانون اساسی جزو اسناد مهم بالادستی ماست و قانون یا آیین نامه دیگری نمی‌تواند در خدمت آن انجام شود. قوانین ما باید مطابق با قانون اساسی باشند ولی اصل ۲۷ دو شرط مهم و بزرگ دارد بنابراین سازوکار می‌خواهد. فرض کنید می‌خواهد اجتماعی شکل گیرد، شما از کجا می‌خواهید متوجه شوید که در آن حمل سلاح وجود دارد یا خیر؟ و اگر با حمل سلاح برخورد می‌کنید در مقابل اتفاقاتی که در پی آن می‌افتد چه کسی پاسخگوست؟ این دو شرط مهم است که هم تشخیص آن و هم نظارت و کنترل بر آن نیاز به سازوکار اجرایی قوی و همچنین متولی دارد. بنابراین این قضیه به قانونی نیاز دارد که روش اجرا و دستگاه‌های متولی را در آن مشخص کند و هر نهادی وظیفه خودش را بداند و این امر انجام شود. در حال حاضر و پس از اتفاق‌های اخیر هم دولت موضعی را اعلام کرد در ارتباط با اینکه مکان‌هایی برای جمع شدن و اعتقادهای مردم مشخص شود. بنده فکر می‌کنم مجلس شورای اسلامی بایست خیلی جدی‌تر در این قضیه ورود کند و اتفاقی همراه با مشارکت دولت و مجلس صورت گیرد. بالاخره ما یک اصل مترقی و یک قانون بالادستی بزرگی به نام قانون اساسی داریم که در آن این اصل مشخص است. نظام هم که از پایه یکی از شعارهای آن بحث دموکراسی، مردم‌سالاری، حضور و مشارکت مردم است. این از شعارها و اهداف اصلی نظام و انقلاب است.

در ارتباط با این موضوع نظام و انقلاب و همچنین همه دولت‌ها اعتقاد دارند که باید سازوکاری فراهم شود تا مردم بتوانند حرفشان را بزنند.

با وجود این اعتقاد یک هماهنگی جدی بین دولت و مجلس نیاز است تا سازوکار قانونی این قضیه مشخص شود.

حتی وزارت کشور با هماهنگی شورای تأمین در استان‌ها مراکز و محل‌هایی را برای تجمعات و اقدام‌های اعتراضی مشخص کرد اما پس از آن در قالب رأی دیوان کشور این قضیه هم منتفی شد.

■ **استبداد دیوان کشور برای رد کردن این موضوع چه بود؟**

دیوان معتقد بود این موضوع مطابق قانون نیست و نیاز به یک قانون بالادستی دارد.

■ **اصل ۲۷ قانون اساسی چرا اصولی است که در آن اصلاً اشاره نشده است به اینکه نیاز به تدوین قوانین سیاسی که می‌توانند تقاضا دهند ما موردی را نداشته‌ایم که تقاضا دهند و رد شده باشد. البته ممکن است اندک مواردی باشد که در مهلت قانونی نبوده است مثلاً امروز تقاضا داده‌اند برای فردا که امکان بررسی آن شاید وجود نداشته باشد.**

■ **بنابراین از نظر شما در مورد تجمعات اعتراضی که در قالب احزاب و گروه‌ها سازماندهی نمی‌شود یک خلأیی وجود دارد. در مورد این خلأ آیا وزارت کشور در این چند سال کاری کرده است؟**

وزارت کشور پیگیر این موضوع بوده است. قاعدتاً فرصت قانونی باید در مجلس شورای اسلامی فراهم شود. حتی وزارت کشور یا هماهنگی شورای تأمین در استان‌ها مراکز و محل‌هایی را برای تجمعات و اقدام‌های اعتراضی مشخص کرد اما پس از آن در قالب رأی دیوان کشور این قضیه هم منتفی شد.

■ **استبداد دیوان کشور برای رد کردن این موضوع چه بود؟**

دیوان معتقد بود این موضوع مطابق قانون نیست و نیاز به یک قانون بالادستی دارد.

■ **اصل ۲۷ قانون اساسی چرا اصولی است که در آن اصلاً اشاره نشده است به اینکه نیاز به تدوین قوانین عادی دارد. خیلی اصول داریم که تکالیف یا حقوقی را قائل می‌شوند و ذیل آن اشاره می‌شود که در قوانین عادی شرایط آن معین خواهد شد. اما گویا اصل ۲۷ جزو چنین اصولی نیست. حال، با چه مبنایی برخی از اقدام‌های صورت گرفته از سوی دولت و وزارت کشور رد می‌شود؟ و اساساً اگر حاکمیت بخواهد این مشکل را حل کند اقتضائات آن چیست؟ موانع موجود چه چیزهایی هستند که باید برداشته شوند تا این قسمت از قانون که دچار خلأ است کامل و اصلاح شود؟**

قانون اساسی جزو اسناد مهم بالادستی ماست و قانون یا آیین نامه دیگری نمی‌تواند در خدمت آن انجام شود. قوانین ما باید مطابق با قانون اساسی باشند ولی اصل ۲۷ دو شرط مهم و بزرگ دارد بنابراین سازوکار می‌خواهد. فرض کنید می‌خواهد اجتماعی شکل گیرد، شما از کجا می‌خواهید متوجه شوید که در آن حمل سلاح وجود دارد یا خیر؟ و اگر با حمل سلاح برخورد می‌کنید در مقابل اتفاقاتی که در پی آن می‌افتد چه کسی پاسخگوست؟ این دو شرط مهم است که هم تشخیص آن و هم نظارت و کنترل بر آن نیاز به سازوکار اجرایی قوی و همچنین متولی دارد. بنابراین این قضیه به قانونی نیاز دارد که روش اجرا و دستگاه‌های متولی را در آن مشخص کند و هر نهادی وظیفه خودش را بداند و این امر انجام شود. در حال حاضر و پس از اتفاق‌های اخیر هم دولت موضعی را اعلام کرد در ارتباط با اینکه مکان‌هایی برای جمع شدن و اعتقادهای مردم مشخص شود. بنده فکر می‌کنم مجلس شورای اسلامی بایست خیلی جدی‌تر در این قضیه ورود کند و اتفاقی همراه با مشارکت دولت و مجلس صورت گیرد. بالاخره ما یک اصل مترقی و یک قانون بالادستی بزرگی به نام قانون اساسی داریم که در آن این اصل مشخص است. نظام هم که از پایه یکی از شعارهای آن بحث دموکراسی، مردم‌سالاری، حضور و مشارکت مردم است. این از شعارها و اهداف اصلی نظام و انقلاب است.

در ارتباط با این موضوع نظام و انقلاب و همچنین همه دولت‌ها اعتقاد دارند که باید سازوکاری فراهم شود تا مردم بتوانند حرفشان را بزنند.

با وجود این اعتقاد یک هماهنگی جدی بین دولت و مجلس نیاز است تا سازوکار قانونی این قضیه مشخص شود.

گفت‌وگو با محمود صادقی درباره موانع اجرایی شدن اصل ۲۷ قانون اساسی

برای آموزش مدنی کم کار کرده‌ایم

توید سردار| پس از گذشت چهار دهه از پیروزی انقلاب اسلامی، اصل ۲۷ قانون اساسی آن‌طور که باید اجرا نشده و گویا معذورید و موانعی برای اجرای آن در برهه‌های مختلف وجود داشته است. نگاه‌های مختلفی دربرابر این اصل و ضرورت اجرا یا اجرا نشدن آن وجود دارد. در همین زمینه با دکتر محمود صادقی، نماینده پیشین مجلس شورای اسلامی و دبیرکل انجمن اسلامی مدرسین دانشگاه‌ها گفت‌وگوی کوتاهی کردیم که در ادامه می‌خوانید.

■ موانع اجرایی شدن این اصل قانون اساسی توسط حاکمیت چیست؟

آستانه تحمل ما برای شنیدن صداهای معترضان باید بالا رود. متأسفانه این آستانه تحمل پایین است و فکر می‌کنیم اگر عده‌ای چند شعار بدهند چه اتفاق خاصی خواهد افتاد! اتفاقاً از بُعد روان‌شناختی در بسیاری از مواقع این موضوع موجب تخلیه هیجانات خواهد شد. متأسفانه در کشور غلبه نگاه امنیتی بر نگاه حقوقی اجتماعی وجود دارد.

با تجمعات افرادی که همراه با حاکمیت و دولت هستند را شاهد هستیم که گویا نیازبه مجوزی هم ندارد. یکی از راه‌حل‌های برون‌رفت از بحران فعلی، مجوز دادن به مردمی است که متفاوت هستند.

وقتی افراد بیایند با نظم و احترام مطالبات خود را مطرح کنند فضا بسیار عقلانی و مدنی خواهد شد. حاکمیت به این موضوع تن نداده و این، تبعات خودش را دارد و دشمن هم از این موضوع سوءاستفاده می‌کند.

■ هنگام وقوع اعتراض‌ها نا‌امنی و به حاشیه کشیده شدن آن را شاهد هستیم. این موضوع و حفظ امنیت و نظم اجتماعات چه راهکاری می‌تواند داشته باشد؟

ما همیشه راهایی که هست را به تعویق انداخته‌ایم. فکر کنید اگر از دهه پیش این مجوزها داده می‌شد، طبیعی بود به این نقطه نمی‌رسیدیم. اکنون به یک نقطه التهاب رسیده‌ایم که مدیریت آن دشوار است. در حال حاضر می‌شود تجمعات را در محل‌هایی مشخص و محدودتر مثل سالن ورزشگاه انجام داد که امکان درگیری هم پایین بیاید.

نکته قابل ذکر این است بخشی از نیروهای امنیتی چنین موضوعی را برنمی‌تابند. این اجتماعات از دو طرف مورد تهدید است. متأسفانه بین این دو طرف گیر کرده‌ایم.

البته که از نظر بنده این‌ها قابل کنترل است. خود حاکمیت باید کنترل کند و نگذارد فضا را به تشنج بکشند و از سوی مقابل هم ضمن حضور پلیس و نیروهای انتظامی، مسئولیت نظم تجمعات را برعهده احزابی بگذارند که تقاضای اجتماع کرده‌اند. اگر به احزاب تقاضاکننده اجازه داده شود فعالاً در مکان‌های محدودتر برگزاری اجتماع داشته باشند، بخشی از نظم بر عهده آن‌ها باشد و حتی وزارت کشور از آن‌ها برای حفظ نظم تعهد بگیرد چنین شرایطی می‌تواند آغازی برای اجرای این اصل مترقی باشد.

■ اگر عده‌ای از معترضان جزو هیچ‌کدام از احزاب نباشند آن موقع چه گروهی پاسخگوی عواقب نامبانی یا خطرات احتمالی در اثر تجمع خواهد بود؟

ما اجازه نداده‌ایم در جامعه، احزاب و نهادهای مدنی یا بگیرند. در قضیه اعتراضات اخیر هم یکی از مشکلات این است که حاکمیت نمی‌داند باید با چه کسی باید حرف بزند و در واقع مسئول و طرف حساب چه کسی خواهد بود. ریشه این برمی‌گردد که به احزاب اجازه داده نشده جان بگیرند.

بنابراین، راه‌حل این است که احزاب تقویت شوند و آزادی عضویت در احزاب پذیرفته شود. این گونه، بسیاری از مردم می‌توانند در این نهادها تشکل یابی شوند. وزارت کشور می‌تواند آن قسمتی راهم که عضو تشکل یا حزبی نیستند با شرح صدر بیشتر و با پلیس آموزش دیده می‌تواند ضمن رعایت نظم، خودش موجب تحریک معترضان نشود کنترل کند.

از طرف مقابل هم مردم آموزش مدنی ندیده‌اند. تربیت مدنی باید در مدرسه و نظام تربیتی ما باشد تا مردم به همین صورت رشد کنند. باید اندک اندک جامعه‌مان رشد کند، تربیت شود به حق همدیگر احترام بگذاریم. البته ممکن است لازم باشد مدتی هم هزینه‌هایی بدهیم اما باید بگذاریم تمرین انجام دهند.

بالاخره این تمرین باید از یک جایی شروع شود. اگر از ترس اینکه چه می‌خواهد بشود این شروع را به تعویق بیندازیم آن موقع در این وضعیت می‌مانیم.

گزارش

رویکرد کشورهای غربی در برابر اغتشاش‌ها چیست؟

سریع، خشن و ضربتی

سیداحمد موسوی| در گزارش پیش رو با استناد به داده‌ها و اطلاعات پایگاه‌های دولتی و مراکز قضایی چهار کشور غربی به این پرسش پاسخ داده‌ایم که کشورهای غربی چه رفتاری با تجمعات غیرقانونی دارند.

■ کانادا و ممنوعیت حضور در اعتراض‌ها با لباس مبدل

کانادا یکی از کشورهایی است که به خاطر اغتشاش‌های اخیر تحریم‌های جدیدی علیه ایران اعلام کرده است. بر اساس داده‌های موجود در وب‌سایت قوانین دادگستری کشور کانادا و بر اساس قسمت دوم قانون جزایی کانادا، بخش جرایم علیه نظم عمومی، گردهمایی غیرقانونی به اجتماع سه یا چند نفر گفته می‌شود که سبب ترس افراد در همسایگی مجمع شوند یا صلح را به طور آشفته بر هم بزنند؛ یا توسط آن مجلس بیهوده و بدون دلیل معقول دیگران را تحریک به بر هم زدن آرامش کنند.

بر پایه قوانین کانادا برای مجرمان چنین احکامی صادر خواهد شد؛ مثلاً حبس برای مدت حداکثر دو سال شاملشان خواهد شد. طبق قوانین کانادا هر شخصی که مرتکب جرمی شود در حالی که ماسک یا لباس مبدل برای پنهان کردن هویت خود بدون عذر قانونی به تن دارد، مجرم است. چنین شخصی در صورت ارتکاب جرم برای مدت حداکثر ۱۰ سال محکوم به حبس خواهد شد.

تجمع در اعتراض به سیاست‌های انرژی و محیط زیستی سال ۲۰۱۹، تجمعات مربوط به خشونت پلیس در ۲۰۲۰، تظاهرات کامیون‌داران در اعتراض به واکسن اجباری سال ۲۰۲۲ و تظاهرات ۲۰۲۲ در حمایت از آزادی موسوم به «تندر غلتان» با وجود داشتن مجوز قانونی به دلیل تبدیل شدن به آشوب و اغتشاش و بر هم زدن امنیت عمومی با برخورد شدید پلیس مواجه شدند. حتی فرماندهٔ وقت پلیس کانادا در اطلاعیه‌ای معترضان را تهدید کرد که اگر در تظاهرات شرکت کردید، ما تعقیبتان می‌کنیم، شما را شناسایی می‌کنیم و با مسدود کردن دارایی و احکام قضایی و کیفری شما را تحت پیگرد قرار می‌دهیم.

■ آمریکا: اعتراض عمومی نباید تبدیل به اغتشاش شود

در قوانین ایالات متحده بخش مربوط به تجمعات غیرقانونی آمده است: شرکت در یک اجتماع غیرقانونی در هر ایالت جرم است. اگر هر رویداد عمومی مسالمت‌آمیزی به یک تجمع غیرقانونی تبدیل شود و به شرکت‌کنندگان دستور داده شود که متفرق شوند اگر شرکت‌کنندگان قصد مشترکی برای ارتکاب یک عمل غیرقانونی داشته باشند یا عملی به شیوه‌ای خشونت‌آمیز، غیرقانونی و آشوب‌طلبانه انجام دهند که موجب ترس دیگران از خشونت شود مصداق آشوب و اغتشاش خواهد بود که قوانین مربوط به امنیت عمومی را نقض می‌کند و پلیس موظف است با آن برخورد کند. بر اساس گزارش رسانه‌های داخلی آمریکا تمام تجمعات در سال‌های اخیر از جمله حمله به ساختمان کنگره آمریکا در ۶ ژانویه ۲۰۲۱، اعتراض‌ها به قتل جورج فلوید در ۲۶ مه ۲۰۲۰ و لغو حق سقط جنین توسط دادگاه عالی آمریکا در ۲۴ ژوئن ۲۰۲۲ به دلیل نقض قوانین مربوط به برگزاری تجمع و به دلیل نقض قوانین امنیت عمومی با برخورد شدید پلیس آمریکا مواجه شدند. پلیس آمریکا در برخورد با تجمعات غیرقانونی از تمام ابزارهای خود برای متفرق کردن معترضان استفاده کرد حتی دوانده ترامپ، رئیس جمهور وقت آمریکا به نیروهای پلیس دستور شلیک مستقیم به معترضان را صادر کرد.

در قوانین ایالات متحده نیز همچون قوانین کانادا قانونا به عنوان ممنوعیت استفاده از ماسک در تجمعات وجود دارد که این قوانین افراد را از پوشیدن ماسک برای پنهان کردن هویت خود منع می‌کند که در صورت وقوع چنین وضعیتی جرم تلقی می‌شود و مجازات تا دو سال زندان برای آن در نظر گرفته شده است.

■ انگلیس کوچک‌ترین اعتراض را نفرده‌اغ می‌کند

بر اساس آنچه در رویاه دولت انگلیس آمده است، در انگلستان، قانون نظم عمومی مصوب سال ۱۹۸۶، مجامع عمومی را اداره می‌کند و اعتراض‌ها، شورش‌ها، دعواها و فعالیت‌های غیرقانونی توسط قانون نظم عمومی ۱۹۸۶ در بریتانیا کنترل می‌شود. بر اساس این قانون ثبات اجتماعی و سیاسی یکی از مواردی است که در ذیل قانون امنیت عمومی قرار می‌گیرد و هر گونه ایجاد اختلال در آن یا واکنش شدید از سوی پلیس، نیروهای امنیتی و قوه قضائیه این کشور مواجه می‌شود. به عنوان نمونه طبق گزارش روزنامه انگلیسی گاردین، شهرهای انگلیس از جمله لندن طی سال ۲۰۱۱ شاهد اغتشاش و آشوب‌های خیابانی بود؛ آشوب‌هایی که با دخالت و واکنش شدید نیروهای ضدشورش پلیس مواجه شد؛ اما نکته مهم این بود که پس از فروکش کردن این آشوب‌ها که بیش از سه روز به طول انجامید پلیس و سیستم قضایی انگلیس به شدت با عاملان این اغتشاش‌ها برخورد کردند. نیروهای پلیس با استفاده از دوربین‌های امنیت سطح شهر تمامی افرادی که در آشوب‌ها حضور داشتند را شناسایی و دستگیر کردند و در ادامه دادگاه‌